

## PORTRETE – PERSONALITĂȚI ALE ȘTIINȚEI ȘI CULTURII ROMÂNEȘTI

### Prof. Dr. Ramon Valentin (1929-2007) - medicină sportivă și ortopedie

### Prof. Dr. Ramon Valentin (1929-2007) - sports medicine and orthopedics

Dan Riga<sup>1</sup>, Sorin Riga<sup>1</sup>, Victor Sinevici<sup>2</sup>

<sup>1</sup>Departamentul de profilaxie și cercetare a stresului, Spitalul Clinic de Psihiatrie „Prof. Dr. Al. Obregia”, București

<sup>2</sup>Departmentul de Chirurgie Ortopedică, C.H. Baragwanath Hospital, Bertsham, Johannesburg, South Africa



Prof. dr. Ramon Valentin (1929-2007)

*Ce înseamnă studiarea științifică a diferitelor activități și realizări ale oamenilor de altădată? Știința despre om în societate? A societăților omenești? mult mai puțin decât atât; de două mii două sute de ani, de când urmașii lui Aristotel au găsit răspunsul la întrebare, el nu s-a schimbat deloc; istoricii povestesc evenimente adevărate, în care actor este omul; istoria este un roman adevărat.*

Paul Veyne, *Comment on écrit l'histoire* suivi de *Foucault révolutionne l'histoire*. Éditions de Seuil, Paris, FR, 1978.

Paul Veyne, (n. 13 iunie 1930 în Aix-en-Provence), arheolog și istoric francez, în prezent profesor onorific la Collège de France.

În această lună se împlinesc 80 de ani de la nașterea lui Ramon (Ray) Valentin, născut la Târgoviște, România pe 29 decembrie 1929 și decedat pe 21 septembrie 2007, la Johannesburg, Africa de Sud. Un medic și profesor

Primit la redacție: 29 octombrie 2009

Acceptat spre publicare: 15 noiembrie 2009

Adresa: Departamentul de profilaxie și cercetare a stresului, Spitalul Clinic de Psihiatrie „Prof. Dr. Al. Obregia”, Șos. Berceni nr. 10, sector 4, 041914-București 8

E-mail: D\_S\_Riga@yahoo.com; vsinevici@mweb.co.za

excepțional, Ramon Valentin reprezintă un exemplu al îmbinării armonioase a specialităților de medicină sportivă, ortopedie și traumatologie sportivă.

Între anii 1947-1953 a fost student al Facultății de Medicină Generală, Universitatea de Medicină și Farmacie „Carol Davila” din București. După absolvirea ei în 1953, și-a continuat și perfecționat studiile medicale, iar în 1957 a obținut specialitatea în medicină sportivă și în 1959 a devenit specialist în ortopedie. Cele două competențe complementare obținute prin concurs i-au permis medicului Ramon Valentin abordări complexe biologice, de anatomie funcțională și chirurgie ortopedică reparatorie a corpului uman, care i-au deschis perspective nebănuite de profesionalism și pe alte meleaguri.

Om de o deosebită probitate morală, el nu și-a uitat dascălii. Astfel în amintirile sale despre prof. dr. doc. Ilie Th. Riga scria în 2005: *Studiile mele au început în anul 1947 și curând, împreună cu toți ceilalți colegi, am avut privilegiul de a fi prezent la cursurile de Anatomie Umană predate de Prof. Dr. I. Th. Riga. Spre surpriza noastră, ceea ce se anunța ca o serie de lecții eminamente aride și plictisitoare, s-a transformat ca prin miracol într-o demonstrație unică de contopire perfectă a științei și artei! Acest moment fascinant a fost posibil doar prin talentul artistic deosebit al profesorului Riga, care a început deodată să jongleze cu cretele colorate care suportau, completau și traduceau în imagini cuvântul vorbit. Atracția elementului vizual era însoțită de o prelegere bazată pe o logică riguroasă, care a contribuit la gravarea în memoria ascultătorilor a subiectului prezentat. Aș mai vrea să adaug că lecțiile de anatomie au fost o exemplificare pură a conceptului exprimat de marele poet și critic francez Nicolas Boileau în lucrarea clasică *L'Art poétique* (1674): ”Ce qu'on conçoit bien s'énonce clairement / et les mots pour le dire arrivent aisément”. Într-o țară în care talentele la nivel universal au abundat (Eminescu, Grigorescu, Brâncuși etc.), Prof. Dr. I. Th. Riga s-a ridicat la înălțimi rareori atinse de oamenii de știință „pură”. În amintirea mea el va rămâne pentru totdeauna un urmaș al Renașterii, inspirat de iluștri precursori, ca Leonardo Da Vinci, pentru care știința și arta au fost legate prin numitorul comun al instinctului de creație.*

În România, în perioada 1953-1970, a lucrat la Clinica de Chirurgie Generală și Ortopedică de la Spitalul Municipal Constanța. Deși tânăr medic a contribuit la redactarea a două capitole și a realizat ilustrațiile la cartea *Probleme de patologie a osului*, Editura Medicală, București, 1955, Capitolele: Al. Rădulescu, Al. Dorthemeir, *Condensarea Osului* (foto la pp. 98, 99, 100, 101, 102,103) și Andrei Voinea, *Considerații clinice și experimentale asupra anesteziei intraosoase* (foto la pp. 222, 223, 225, 227, 229). Fiind printre pușinii medici cu dublă specializare, în medicina sportivă și ortopedie, a lucrat ca medic al echipei de fotbal „Farul Constanța” și apoi al echipei naționale de atletism, sprijinind astfel din punct de vedere medical performanțele lor. A publicat în periodicele medicale ale vremii: *Revista de Chirurgie* (1956-1958), *Revista de Medicină Sportivă* (1957-1958, despre calusul hipertrofic și despre artrozele sportivilor) și în *Revista de Radiologie* (1966).

A plecat în Israel în 1970, unde a activat cinci ani (1970-1975) la Departamentul de Chirurgie Ortopedică de la Spitalul Municipal din Naharyia, oraș mediteranean din nordul țării. În perioada 1975-1980 a fost chirurg primar ortoped la Mpilo Hospital din Bulawayo, oraș din SV Republicii Zimbabwe (Rhodesia), a doua localitate ca mărime după capitala Harare.

Din 1980 până la sfârșitul vieții sale (2007) și-a desfășurat activitatea la Johannesburg în Africa de Sud, cea clinică la *C. Hani Baragwanath Hospital* și cea didactică la *University of the Witwatersrand*, parcurgând toate treptele ierarhiei medicale și universitare (șef de clinică și profesor). A făcut cursuri de perfecționare și schimb de experiență în cele mai prestigioase centre: în 1990 la *Massachusetts General Hospital, Harvard University Medical School*, Boston, MA, USA și în 1998 la *Department of Orthopaedic Surgery, Sunnybrook and Women's College, Health Sciences Center and Regional Trauma Unit, University of Toronto*, Toronto, Ontario, Canada.

În Africa de Sud a avut posibilitatea să-și reia și mai ales să-și dezvolte ideile și activitatea începute în România privind chirurgia ortopedică, reparatorie și funcțională, continuând în gândire și în faptă conexiunea inseparabilă dintre medicina sportivă și ortopedie.

Mărturie stau participările la congrese internaționale, cercetările sale clinice și cursurile predate atât la studenți, cât și cele de perfecționare la tinerii medici. Iată câteva exemple. În 1990, ca invitat la *Sports Medicine Conference, Massachusetts General Hospital, Harvard University*, Boston, MA a prezentat lucrarea *Posterior Cruciate Ligament reconstruction using the Iliotibial Band* (tehnică originală). Dintre studiile clinice conexe cu traumatologia sportivă enumerăm: *Reconstrucția biologică a instabilității severe posttraumatice a genunchiului, Instabilitatea genunchiului tratată cu implanturi de fibră de carbon, Managementul chirurgical al instabilității pelvice bi- și triplanare, Cui ortopedic cu închidere intramedulară pentru fracturile oaselor lungi, Tehnica retrogradă pentru cuiul humeral Seidel, Observații asupra hemiartroplastiei umărului în traumatismele humerale severe*. Cursurile sale erau mult apreciate de studenții de la medicină și fizioterapie, precum și de tinerii medici ortopezi.

A fost membru la numeroase societăți profesionale de profil: din 1994 - membru emerit al *South African Orthopaedic Association*; din 1997 - membru al *South African Orthopaedic Trauma Association*; din 1998 - președinte pentru Africa de Sud al *AIOD (Association Internationale pour l'Osteosynthese Dynamique)*, Strasbourg, France; din 1999 - membru al *ASIF (Association for the Study of Internal Fixation)*. În plus, la Johannesburg a făcut parte din numeroase comisii ale facultății și spitalului: *Orthopaedic Selection Committee* și *MB BCh Final Year Examination Board* ale *University of the Witwatersrand*; *Medical Advisory Committee, Senior Management Committee, Theatre Management Committee* și *Functional Unit Committee* ale *C. Hani Baragwanath Hospital*.

„Anii noului mileniu au adus Departamentului de ortopedie de la *Spitalul Baragwanath* numirea doctorului ortoped R. Valentin în funcția de profesor universitar. A fost o decizie a Facultății de Medicină aparținând de *Witwatersrand University* și confirmată de Ministerul Sănătății din Africa de Sud. O hotărâre nu numai de mult așteptată, dar și o dovadă că autoritățile menționate au înțeles că nu mai puteau ocoli o evidență de netăgăduit: recunoașterea *de facto* și *de iure* a calităților excepționale ale unui chirurg în ortopedie, care cu altruism și-a dedicat 27 de ani din viață exclusiv serviciului de sănătate publică din Africa de Sud. A fost desigur și o victorie personală, pe care a trăit-o lângă noi, toți cei care-l iubeau, cu aceeași umilință care l-a caracterizat dintotdeauna. Domnul profesor R. Valentin nu și-a luat de îndată „zborul” către sferele unui gen de nebulozitate pe care, uneori, un titlu îl aduce multora. A rămas lângă noi, colegul și prietenul nostru bun și blând, la fel de muncitor și dedicat, la fel de săritor să ajute, să trateze, să ne îndrume, să ne sprijine, să ne încurajeze și mai ales să ne învețe. Titlul de profesor nu l-a împins către acele înălțimi academice, unde de multe ori se practică osanale și se așteaptă aplauze pe o scenă derizorie de exagerare a mândriei personale. Dimpotrivă, titlatura l-a adus mai aproape ca niciodată de pacienți, colegi și de imensa sa dragoste profesională: ortopedia. Cei care au ocupat, în toți acești ani, cele 375 de paturi numai ale Departamentului de ortopedie la Baragwanath (un *mamut* de spital din toate punctele de vedere) pot sta mărturie pentru cele afirmate mai sus. Sunt mii de bolnavi care poartă în ei atingerea tămăduitoare a mâinilor sale, o știu și ei, o știm și noi. Spitalul în sine a fost și este orientat către traumatologie, căreia de la început profesorul Valentin i s-a dedicat. Rulajul pacienților este imens, patologia copleșitoare. Una din cele patru grupări de medici din traumatologie a fost condusă de către dânsul. În cadrul traumatologiei, interesul i s-a îndreptat în mod deosebit către tratamentul chirurgical al fracturilor de bazin și acetabul, capitele grele, chinuitoare în viața oricărui chirurg ortoped. Medicina sportivă, în sensul *mot à mot* al cuvântului, nu a făcut, dar a tratat sute de accidentați aduși de pe terenurile de sport. Spitalul fiind academic, atașat la *Wits University*, mii de studenți l-au avut ca lector și profesor. Se estimează că i-au trecut prin mână peste 100 de medici în curs de specializare (registrars), astăzi toți specialiști în ortopedie. La vârsta de 74 de ani profesorul Valentin era încă în sala de operații și dacă în anii care au urmat s-a oprit din chirurgie,

a făcut-o, cu nedisimulată durere sufletească, doar din cauza unor probleme de sănătate. Boala necruțătoare cu agravare progresivă (diagnosticată în 2000) nu l-a împiedicat să fie prezent în clinicile de ortopedie, să consulte mai departe, să participe la toate întâlnirile profesionale, să contribuie la lucrări științifice, să se ocupe de studenți, stagiați, interni, specialiști în devenire ori tineri ortopezi la început de carieră, așa cum a făcut-o pe tot parcursul carierei sale de 27 de ani numai la *Baragwanath*. Erudiția aleasă l-a ajutat să își etaleze calitățile cu aceeași ușurință în lumea ortopediei de limba engleză și franceză deopotrivă. Ultima sa lucrare științifică publicată poate fi găsită în *Journal of Bone and Joint Surgery*, volumul 85-B din anul 2003 (*Retrograde reamed nailing of fractures and non-unions of the humeral dyaphisis*). Pentru noi, cei de pe aceleași meleaguri natale, Domnia Sa rămâne pentru totdeauna exemplul și mândria

că unul dintre ai noștri a atins culmi profesionale majore în ciuda tuturor opreliștilor întâmplătoare ori voite ale celor din jur. Școala de ortopedie din România și-a demonstrat esența calitativă pe continentul African prin profesorul Valentin, iar particular în Africa de Sud a dezvăluit că sunt diamante care se formează și se șlefuiesc până la o inefabilă strălucire, chiar și între Carpați și Dunăre” (aprecieri binemeritate despre prof. Valentin făcute de dr. V. Sinevici, elev, colaborator și prieten).

Un mare suflet și medic, a fost totodată și un mare Român. Pe 28 ianuarie 1990 a întemeiat Asociația Românilor din Africa de Sud (*SARA - South African Romanians' Association*), fiind membru fondator și președinte ales. Astfel că, alături de dăruirea sa totală pentru pacienți și studenți a adăugat-o pe cea pentru cei proveniți din ținuturile românești.